

ПОГЛЕДИ ВИЛИЈАМА ФУЛБРАЈТА

(Од нашег сталног дописника)

Њујорк, 4. новембра (телефоном)
Ако би се стил и начин сенатора Вилијама Фулбрајта, који ће кроз следећих десетак дана бити југословенски гост, жељео описати најсажетије, онда ће ваљда бити најближе истини ако се каже да председник сенатског спољнополитичког одбора верује искрено у ову америчку народну — да се не може направити омлет ако се прво не раебуји јаја. Са овом истином на уму, личе се он од времена на време да своје сународнике, увелико размажене суперкомфором најмодерније технике и увелико уверене да за све у животу постоје патент солушије надхват као патент кафе, да своје сународнике опомене да у нашем компликованом свету

Вилијам Фулбрајт

патент-солушије и патент-спасења не постоје у домену спољне политике и међународних односа.

Кад год се он упустује у ову врсту говора, одјекне око њега и вал молбог протеста, јер, ако је ишта доказано,

онда је доказано да људи не воле да буду подсећани ни на несавршенства своја ни на несавршенства света свог. Зато је Фулбрајт, универзитетски професор, који је изабрао независну каријеру политичара и који редовно заступа тезу да се само еластичан ум може снаћи и може користити у еластичном свету, неминовно нападан као „јеретик“ или као „рушилац стубова републике“. Како он уз пут каже да сви „првени“ не морају неминовно бити претња Америци. Фулбрајт је наравно нападан и као попустљивац.

Места деснице

Извесно је зацело да нема личности у Америчком сенату која је засипана толико убојним стрелама америчке деснице у свим њеним варијацијама као што је засипан овај ефектни говорник једне либералне Америке и једне савременије политичке филозофије. Ако је истина да једној истински вредној фигури друштвеног и политичког живота својерески комплимент чине и листе његових нападача, онда је Вилијам Фулбрајт сигурно таква фигура. На листи нападача су све најмрачније силе унутар Америке од маккартијевца и бирчевца до изолациониста. По логици ствари и листа Фулбрајтових бранитеља тиме је импозантнија. На њој је стајао и Џон Кенеди коме је Фулбрајт био јавни помоћник и што је и вредније погледа и приватни критичар.

Мало је ко као покојни председник могао знати колико је истинита она Фулбрајтова репутација — да се овај сенатор у прогнозирању спољних догађаја и вагању америчких спољнополитичких потеза никада није преварио. Ни онда када је Фостера Далса упозоравао да број годишње избачених аутомобила није мерило за све и да Руси и поред далекоток заостајања за Америком у тој врсти производње, постижу успехе на Средњем истоку, а ни онда када је опомнио да инвазија на Кубу неће имати жељени финале.

Судбина је људи који размисљају изнад просека своје средине да су или

несхваћени или са својим идејама релативно непознати ширем кругу сународника. То је делимично била и Фулбрајтова судбина, јер задуго његови судари на совјетском пољујуму са Голдвотером и сличним апостолима нису допирали до ушћу шире америчке публике. Изузетак је био његов саћа пређивши меморандум министру одбране у коме је Роберт Макнамара упозорен на семинаре хладног рата у америчкој војсци, прописане од стране генерала екстремиста.

Два велика говора

Изузетак су наравно и два велика говора овог пролећа у којима је сенатор из Арканзаса тако елегантно и elokвентно разорио неке митове што дешенију и више оптерећују америчку политику. По тону свом и по елементима ти говори су одјекнули као нешто ново, свеже, бритко. Све то кад им се призна, стоји међутим да су ту само најновијим моментима обогаћена била Фулбрајтова „вечна размисљања“ о одговорностима у савременом свету. Те одговорности Сједињених Америчких Држава централна су тема и описија Вилијама Фулбрајта. Последњих година он се тој теми редовно враћао.

„Зрелост изнад свега захтева крајње усклађивање између наших аспирација и наших ограничења“ — говорио је он у Сенату 1961. године, истичући да нације имају сличности са људским индивидуама и да већ и младљико доба „тражи да се прихватају трајне одговорности“.

У суштини иста та мисао о одговорностима и прилагођавањима изражена је у оном ударном пасусу његовог априлског говора у коме су сјајно анализирани последице хладног рата на америчко друштво.

„Ако Конгрес заиста тачно одражава расположење земље, онда је амерички народ не само вољан да жртвује образовање, програме здравства, да не каже вишта о спољној помоћи, жртвује то траженима оружаних снага и свемирске агенције. Постоји заиста најупадљивији парадокс у факту да се војни буџет од преко 50 милијарди долара прихвата у Конгресу после само провизорне дебате док се програми просвете и јавне добротности, који износе само делић суме за војни буџет испитују надуго и онда се сасејају или директно одбијају“.

За ову врсту говора у сенатској дворани потребно је имати и личног интегритета и одважности, а уз то и много познавања о свим кретањима психе и живота и унутар Америке и ван Америке. То познавање и то внерно балансирање изомониста и факата можда је онај квалитет у личности Вилијама Фулбрајта који на крају и највише фасцинира.

Сагледати основно: свет се стално мења

Аргументишући у свом десет најпознатијем говору о америчкој политици изговореном у марту ове године, да светски ривали Америке јако користе ограничења савремене америчке идеологије и митологије, Фулбрајт је као пример навео како се у Америци диже вапај да Руси пролиру све даље чим направе какав трговински уговор или отворе аеролинеју са неком земљом Азије, Африке и Латинске Америке.

„С друге стране — наставио је Фулбрајт свој британски аргумент — када се предлаже да ми заувраст прихватимо исту стратегију — проширење трговинских кредита Пољској и Југославији или размену амбасадора са Мађарском — онда исти патристи који су тако алармирани совјетским активностима у свету, оптукују пројектанте наше политике „да пружају помоћ и утеку непријатељу“ и читавим низом других идиотлука и неморалности“.

Овде је укратко политичар, високо образован који захтева да се сагледа оно основно — да се свет око нас стално мења — и који захтева да се ум и амерички геније ухвати са реалностима садашњости, уместо да се заваравача митовима прошлости. Садашњица може бити непријатна, упозорава Фулбрајт, на читавом простору од Кубе до Вијетнама. Али она неће бити мање непријатна ако се претендује да стварност изгледа дружија него што јесте.

Све када се сабере то што један пројект међународне размене студената и еластичка носи име овог истакнутог сенатора и мислиоца више је нешто од пуког симболизма. На америчкој страни Фулбрајт представља оно што је амерички домет америчке варијанте међународног разумевања, рационализма и интернационализма.

Његова посета Београду пала управо у дане када и Југославија приступила овом пројекту који ће добро унапредити међусобна америчко-југословенска упознавања.

М. Радојичић

ГИТИСОВЈЕТСКИ МАТЕРИЈАЛИ СА ЈАВНИХ МЕСТА

није само случај у Пекингу, већ и у другим већим градовима Кине.

„Женмин жибао“ и даље преноси реоговања КП о променама у СССР

Пекинг, 4. новембра (Танјунг)

Већ трећи дан узастопце „Женмин жибао“ посвећује целу страну преносима реоговања разних комунистичких партија и социјалистичких земаља на недавње промене у совјетском руководству.

У данашњем избору лист објављује коминике КП Италије од 22. октобра и говор Луиђи Лонга у Милану од 18. октобра, изјаву Президијума ЦК КП Чехословачке од 19. октобра и резолуцију Пленума ЦК ове партије од 22. октобра, затим изјаву председника КП Холандије од 16. октобра, саопштење Политбироа КП Британије од 20. октобра и чланак секретара ове партије Џона Галана од 22. октобра.

Као и у претходна два дана у објављивању ових материјала „Женмин жибао“ масним словима истиче ставове који приближно оговарају ставовима КП Кине, док је ситним словима штампан текст супротног карактера.

Из коминике КП Италије и говора Лонга већи део текста штампан је ситним словима, између осталог и делови у којима се апелује на смело настављање пута 20. конгреса и одаје признање Хрушчову на великом доприносу афирмацији политике мирољубиве коезистенције и отварању нових перспектива за раднички и комунистички покрет.

ТАСС демантује извештаје о „поверљивом реферату Суслова“

Москва, 4. новембра

Совјетска агенција ТАСС демантовала је данас извештаје објављене у неким западним листовима о недавном Пленуму ЦК КПСС под насловом „реферат Суслова“. Позивајући се на „поверљиве извештаје из источног Берлина“ таква текст објављен је 1. новембра у италијанском часопису „Еспресо“. ТАСС је овлашћен да саопшти да је тај материјал лишен сваког основа, подједнако као и слични материјали који су после тога објављени неке западне новинске агенције и радио-станцие.

По оценама ТАСС-а, објављивање лажних информација о томе има

за циљ да изазове раздор и поремети пријатељске односе који постоје између СССР и других земаља као и да искриви спољну политику Совјетског Савеза.

ЦК КПСС позвао делегације социјалистичких земаља на прославу октобарске револуције

(Од нашег сталног дописника)

Москва, 4. новембра (телефоном)

Централни комитет Комунистичке партије Совјетског Савеза и совјетска влада, како је овде данас саопштено, позвали су делегације социјалистичких земаља на прославу 47-годишњице октобарске револуције. „Социјалистичке земље прихватају се позив и упутиће своје делегације у Москву, ради учешћа у празновању“, каже се у објављеном саопштењу. Поред југословенске, на прослави ће учествовати делегације следећих земаља: Бугарске, ДР Вијетнама, НР Кине, НДР Кореје, Кубе, Мађарске, Монголије, ДР Немачке, Пољске, Румуније и Чехословачке.

3. Жујовић

Ћузепе Сарагат допутовао у Лондон

Лондон, 4. новембра (АП)

Италијански министар иностраних послова Ћузепе Сарагат допутовао је данас у дводневну посету Лондону. Министар Сарагат састао се сутра с британским премијером Вилсоном и министром иностраних послова Гордоном Вокером са којима ће водити разговоре о политици нове британске владе према западноевропским проблемима.

Председник Сукарно састао се са Чу Ен Лајом

Шангај, 4. новембра

Индонезански председник Сукарно допутовао је данас у Шангај где се састао са председником кинеске владе Чу Ен Лајом. Како јавља агенција Хсинхуа, ова посета уследила је на позив премијера Чу Ен Лаја.

ДИПЛОМАТСКЕ ВЕСТИ

Члан Савезног извршног већа др Јоже Брилеј примио је амбасадора Румуније у СФРЈ Аурела Малишана. Разговор је вођен о економским питањима од интереса за обе земље.